

Estlands-mytt

Allment tidsskrift for Estlands-interesser
Utgitt av Norsk-estisk forening

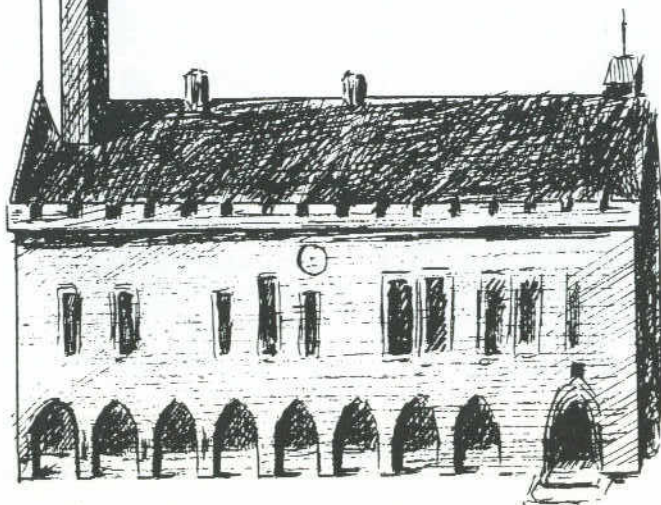
Slutt på visumtvangen!

Endeleg! Dette har vi venta på så lenge! Frå og med 1. mai 1997 treng ikkje lenger nordmenn og estarar visum for å vitja kvarandre.

Danmark og Estland oppheva visumtvangen alt i 1992, men Finland, Sverige og Noreg trong lengre tid på seg.

Visumtvangen har for mange vore ein irriterande og uforståeleg formalitet. For Estland var det dessutan eit spørsmål om anerkjenning og lik behandling med andre statar.

Forts. s. 3.

Estlands-nytt

Allment tidsskrift for Estlands interesserte

Utgiver: Norsk-estisk forening

Adresse:

Estlands-nytt

c/o Harald Ryeng

2162 Brårud

Ansvarlig redaktør:

Harald Ryeng

Granberg

2162 Brårud

Tlf.: 63 90 93 37

Fax: 63 90 92 73

e-mail: haryeng@aft.sn.no

Redaksjonsmedlemmer:

Turid Farbrege

Granvågen 14 A

SF-00270 Helsingfors

Tlf.: 00358-94771488

og

Kristiansandsg. 5

0463 Oslo

Tlf.: 22 18 32 53

Ivar Otto Iversen

Dagbov. 24

1406 Hebekk

Tlf.: 64 87 17 58

Redigering/layout av dette nr.:

Else-Jannike Johansen

Vækerø Terr. 10 B

0282 Oslo

Tlf. 22 50 63 86

Redaksjonen avsluttet 14. mai

1997. Stoff til neste nummer må

være redaksjonen i hende

senest 31. Juli 1997.

Forsiden er illustrert av Tiina

Kliimann fra Viljandi i Estland, for

tiden kunststudent i Norge.

I dette nummer:

Estlands nye regjering 4

Notiser fra Estland..... 6

Finland militær modell 7

Rattfylleri..... 8

Bedre for seint enn aldri? 8

Kriminaliteten..... 9

Estaren –verneverdig? 10

Estlands nasjonaldag 12

Baltisk luftterritorium 13

Estlandsforening i Rogaland.. 13

Norsk i Estland 15

Foreningens årsmøte..... 17

Lønnsnivået..... 25

Kulturstoff 26

Idrett 28

Reiseinformasjon 29

“Welcome to Sarajevo”..... 31

”Eg saknar fjella” 33

Bøker 34

Adresser og telefonnr. 39

Slutt på... Forts. fra s. 1

Når saka ikkje var lenger komen, håpte estarane at Thorbjørn Jaglands besøk i november skulle ha opna vegen.

Kommentarane i estiske aviser var etterpå svært sære: er vi dårlegare enn litauarane som alt lenge er ønskte velkomne til Noreg utan visum?

I januar var utanriksminister Bjørn Tore Godal i Estland. Mellom anna vart det då undertekna ein tilbakeføringsavtale. Den går ut på at flyktningar som frå det eine av landa tek seg inn i det andre, kan leverast tilbake dit dei kom frå. Dessutan ratifiserte nasjonalforsamlinga i februar flyktningkonvensjonen, noko visstnok særleg Sverige hadde lagt vekt på. Eit indrepolitisk argument for å få lova igjennom, var at ratifiseringa likeins er eit krav frå EU.

Etter finsk oppfatning har det vore for lett å forfalska estiske pass. Finnane har også vist til eit innbrot i Tallinn der det vart stole tusen nye, utfylte pass. Faktum er at nesten alle desse har kome til rette. Finnane kastar stein frå eit glashus, for finske passforfalskingar er vanlegare enn estiske.

Finland sette to absolutte vilkår som måtte oppfyllest: 1) at Estland byggjer opp eit sentralt register for pass, og 2) at passa blir slik utforma at dei kan lesast maskinelt

Der stod korken til dess dei fire store nordiske landa hausten 1995 gav pengar m.a. til elektronisk utstyr slik at innbyggjarane i Estland kom på data for 12. juli 1996. Det var den fristen utlendingar hadde til å søkja om

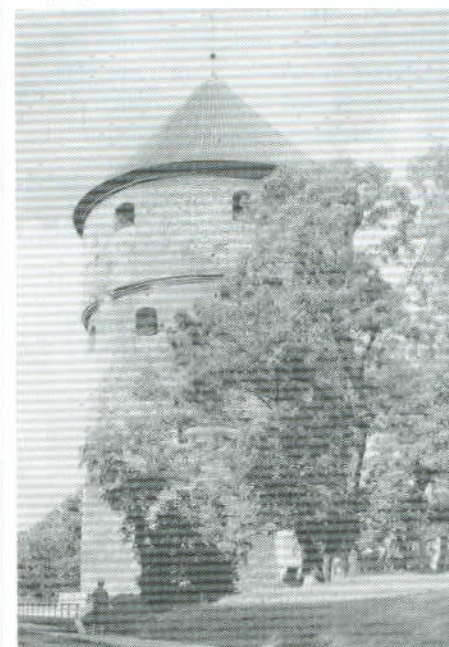
opphaldsløyve. Dermed var samtidig grunnen lagd for eit passregister.

Utanriksminister Toomas

Hendrik Ilves meiner at dei nordiske grannane er nøkkelen som vil gjera det lettare å forhandla med andre land i Europa om liknande avtalar. Med andre ord var visumfri ferdsel endå eit steg på vegen til å bli ein fullverdig stat blant andre europeiske statar.

Noreg kan ikkje sjå fram til same trafikken som det er mellom Estland og Finland. Der vart det i 1996 gjort over fire millionar reiser. Meir enn 90 % av dei som reiste, var finnar. No er det venta at talet på estiske passasjerar aukar ein del. Estarane har hittil betalt meir for visum enn for båtbilletten.

(TF)

Tallinn: Kiek in de Kök

Estlands nye regjering

Fra 15. mars av heter Estlands statsminister **Mart Siimann**.

Siimann studerte språk og psykologi ved universitetet i Tartu, hadde en assistentjobb på universitetet og ble deretter radio-reporter. Han steg fort i gradene og ble sjef for radioen og fjernsynet.

Også den politiske karrieren har vært kometaktig. Siimann ble valgt inn i nasjonalforsamlingen for to år siden og sluttet seg til Samlingspartiet først etter valget. Han er nå femti år gammel og statsminister. Han er – som det heter – en pragmatisk politiker, det vil si at han har vist seg tilpasningsdyktig til de nye forholda.

Samlingspartiet er nemlig ikke Siimanns første parti. Han sluttet seg til kommunistpartiet i 1981, noe som selvsagt er med på å forklare den raske karrieren i et så viktig organ som kringkastingen. Han var en mann som sovjetregimet stolte på. I motsetning til de fleste andre sniker han seg ikke unna sin egen fortid. Det var ikke opportuniste, men filosofisk interesse som førte ham til kommunistpartiet. Tidlige underordnede i radioen kan fortelle at nettopp Siiman var den som avskaffet tvungen partitilhørighet på arbeidsplassen deres.

Etter estisk lov skal nasjonalforsamlingen godkjenne presidentens kandidat til statsministerposten. Av de 101 representantene fikk han støtte fra 87. Det er mer enn noen annen har fått i Estlands korte

historie. Den nye regjeringen er imidlertid en mindretallsregjering dannet av Samlingspartiet, der Siiman er nestleder, og Landsbygdforbundet. Disse har til sammen 41 representanter i nasjonalforsamlingen. Til Landsbygdforbundet hører to landsbygdpartier og pensjonistforbundet.

Mart Siimann overtok de fleste ministrene fra forrige regjering. Blant de 14 ministrene er det bare to kvinner: sosialminister **Tiiu Aro** og minister uten portefølje **Andrea Veidemann**. Kulturminister er fortsatt **Jaak Allik** mens undervisningsminister **Mait Klaassen** er ny på posten.

Sannsynligvis var den politisk sett viktigste forandringen at landbruksminister **Ilmar Mändmets** måtte vike plassen for **Andres Varik**. Det kan bety at Estland sier farvel til sin ekstremt liberale handelspolitikk og innfører vermetoll på visse jordbruksprodukter.

Den forrige statsministeren, **Tiit Vähi**, kom i en umulig situasjon da det viste seg at han var en av de personene i framtreddende stilling som hadde benyttet posisjonen til å skaffe seg økonomiske fordeler ved å kjøpe leilighet i gamlebyen for en billig penge. Mistillitsforslaget mot Vähi fikk ikke flertall i Rigikogu, men situasjonen hans var likevel uholdbar, og han valgte derfor å gå av frivillig.

Den nye statsministeren og hans økonomiske forhold følges nå med argusøyne. Det er opprettet et

Fortsetter side 6

Energiverkene i Akershus

har i årene siden selvstendigheten i 1991

vært med på å modernisere
energiforsyningen i Estland.

Særlig våre venner

i

Keila Elektrovõrk

har vi et varmt forhold til.

Til lykke med nytt tidsskrift.

Rattfylleriet ned

Det må kunna kallast ein drastisk nedgang i fyllekjøring når det 1996 vart registrert 25 % færre tilfelle enn året før! Men det registrerte talet på 15 333 er likevel skremmande høgt.

Fyllekjørarane var årsak til 54 trafikkdirap av totalt 213 dødsulykker i trafikken. 1547 menneske kom til skade i trafikulykker i Estland i 1996.

Heile 137 053 bilførarar vart tekne for brot mot fartsgrensene. Det er rekna ut at farten drap 48 menneske.

Det aller farlegaste er å vera fotgjengar. Av 72 omkomne fotgjengarar vart 43 drepne i mørket. Der ville det hjelpa mykje om fotgjengarane ville nedlata seg til å nytta refleksbrikke. Og skal vi først rettleia, så er det også absolutt tilrådeleg og livsparande med lykt og kattaue på sykkelen.

Det er løyvd 6,32 mill. estiske kroner til ein kampanje som i 1997 skal styrkja trafikkdiriplinen. Dei største utgiftene går til trafikkdiriplining av førsteklasingar. Ein trafikkdir-abc blir trykt i 20 000 eksemplar. Like stort opplag blir det for eit støttemateriale med tittelen Den unge bilføraren (Noorele juhile). Det er også planlagt andre trykksaker, utstillingar osv. (TF)

Bedre for seint enn aldri?

Det estiske presidentvalget i høst ble en omstendelig prosess før det var klart at Lennart Meri kunne fortsette en periode til.

I egenskap av Estlands president skulle han i anledning nasjonaldagen holde tale til sine landsmenn i Stockholm. Sin vane tro var han igjen sterkt forsinket, og arrangementet kom først i gang 40 minutter etter oppgitt klokkeslett. Det hjalp ikke at han var kommet til den svenske hovedstaden allerede dagen før.

Svenskene husket Meris tidligere besøk da han skulle treffe kong Carl Gustaf og deler av regjeringa. Han er visst nok den eneste i verdenshistorien som har latt svenskekongen vente en hel time.

Forsinkelse er Lennart Meris varemerke. De som bestråles av hans karisma, ikke bare tilgir ham denne tilbøyeligheten, de forsvarer den med stor glød: Når f.eks. flyet ikke tar av eller skipet ikke legger fra til riktig tid fordi presidenten enda ikke er ombord, så kan du være sikker på at han akkurat er i ferd med å få en av sine geniale ideer eller klemme ut en av sine brillante planer! (TF)

Nali – skjemt

- Aita on linna köige ohtlikum naine.
- Mis sa räägid, ta näeb ju lausa süütu välja!
- Nojah, aga eile sai ta autojuhiloa.

- Aita er den farlegaste kvinna i byen.
- Kva seier du, ho ser jo heilt uskuldig ut!
- Noja, men i går fekk ho førarkort.

Kriminaliteten

På et felt der null er det ideelle, er det ikke realistisk å tro at målet noen gang blir nådd. Så la oss glede oss over at retningen er den beste, nemlig nedover. Statistikken viser at Baltikum i 1996 hadde en nedgang i kriminaliteten.

Latvia lå best an med "bare" 152 forbrytelser per 10 000 innbyggere. Deretter fulgte Litauen med 183 og Estland med 240. Estland ligger på papiret dårligst an, men tallene er ikke direkte sammenlignbare.

De vanligste forbrytelsene er tyveri og innbrudd. For oss er det betryggende å vite at tilreisende som ikke selv gjør dumheter som å drikke seg fulle og dra inn i bakgatene midt på natta med lommene fulle av penger, de er like trygge i Tallinn som hvor som helst ellers – norske byer medregnet.

Ved årsskiftet satt det 4509 personer i estiske straffeanstalter. Blant disse var det 203 mindreårige og 132 kvinner. Estland har 280 fanger per 100 000 innbyggere. Dermed ligger Estland på femteplass blant landene i Mellom- og Øst-Europa. Flere fanger er det i Russland med 565, Latvia 350, Ukraina 310 og Hviterussland 290 per 100 000 innbyggere. Tallet for Litauen er 274.

Ettersom loven forplikter de innsatte til arbeidsinnsats, tok avisa Eesti Ekspress for seg straffeanstaltenes aktivitetstilbud. Det viste seg at mindre enn halvparten var

sysselsatt. Fengselvesenets representant framsetter den tanken at private firma kunne få tilbud om billig arbeidskraft. Dette møter ingen begeistring i bedriftene. Jernbanedirektøren innrømmer at fengslens ufaglærte arbeidere nok kunne klare en del av rein-gjøringsjobbene. Det betenkelige er bare at samtidig ville omgivelsene gi fangene jernstenger og andre våpen i hendene. (Eesti Ekspress 10.1.97, EPL o.a.TF)

Lønnsnivået

Opplysninger fra dei statistiske sentralbyråa i Baltikum fortel om skilnader i lønnsnivået. Gjennomsnittleg månadslønn i Litauen i desember 1996 var 194 dollar, i Latvia 241 og i Estland 244.

Samtidig var minimumslønna i Litauen 75 dollar, i Latvia 68, og i Estland 55,7.

Av dette kan ein lesa seg til at det er størst skilnad i Estland på dei som tener mykje og dei som tener svæært lite.

Tredje kvartal i fjor var månedleg alderstrygd i Litauen 49 dollar, i Latvia 71 og i Estland 81.

Siste! Rigikogu (dvs. Estlands nasjonalforsamling) sette 4.3. opp minimumslønna til EEK 845 per måned med tilbakeverkande kraft frå 1. februar. (TF)

Estaren – ein verneverdig rase?

Sanneleg er det grunn til å spørja kvar Estland er på veg – landet der fleire skil seg enn giftar seg, landet med fleire dødsfall enn fødslar.

I nasjonal begeistringsrus i slutten av 1980-åra aktiviserte estarane seg sterkt i reproduksjonen. Midt i 1990-åra viste det seg m.a. ved at uvanleg mange håpefulle begynte skulegonga. Bumen tok fort slutt då sjølvstendet kom, og no blir klassar slått saman og skular nedlagde rundt omkring i heile landet. For ikkje å snakka om fødselsklinikkar og -avdelingar! Dei trengst det stadig færre av.

Av etniske estarar er det no om lag 950 000 i Estland. Dersom talet held fram med å minka like fort som det gjer no for tida, vil det om nokre tiår berre vera 800 000.

Dei som no føder barn, er sjølv fødde i 1970-åra då årskulla framleis var relativt store. Verre blir det 20-30 år fram i tida når dei små årskulla frå 1990-åra kjem i reproduserande alder. Då må ein rekna med eit brått fall i folketalet.

For å overleva som folk var det livsviktig for estarane å koma ut av det kvelande sovjetiske grepet. No er dei frie og sjølvstendige og ber sjølv ansvaret for utviklinga. Kanskje er dei over det verste. Teikn tyder på at dødstala går ned. Samtidig verkar det som unge kvinner igjen får lyst til å føda barn. Eit vendepunkt kan vera i ferd med å danna seg. Men det er enno for tidleg å venta utslag i statistikkane.

Det er også ein teori som går ut på at med sjølvstendet la folk om

livsstilen og stiftar familie litt seinare. Dei unge vil ta utdanning, dei vil sjå verda og oppleve eitt og anna før dei slår seg ned med eigen familie.

Estland begynte oppbygginga av eit folkeregister i samband med overgangen frå rublar til kroon 1992. Seinare er dette komplettert med opplysningar innsamla når det er utferd pass, ved registrering av ekteskap, dødsfall osv.

Nedanfor er det oppstilt resultat frå folketeljningane dette hundreåret saman med tal som viser prosentdelen av folket som budde i byar.

1922	1,044 mill.	28,5 %
1934	1,061 mill.	32,2 %
1959	1,197 mill.	56,4 %
1970	1,356 mill.	65,0 %
1979	1,465 mill.	69,7 %
1989	1,572 mill.	71,6 %

I den første sjølvstendeperioden (1918-40) vart estarane rekna to gonger – i 1922 og 1934. Ei internasjonal tilråding går inn for teljingar i år som sluttar på 0 eller 1. I sovjetperioden vart teljingane likevel gjennomførde i 1959, 1970, 1979 og 1989. Alle opplysningar vart då sende til Moskva, og derifrå kom resultatata tilbake ferdig utrekna.

Ei feilkjelde i forhold til praksis hos oss var den sovjetiske skikken å rekna militære og vernepliktige med til den lokale befolkninga der garnisonen låg. Ein annan konsekvens av dette var at om det vart halde val av noko slag, skulle rekruttane røysta der dei avtente

verneplikta og oppheldt seg på tida for røystinga. Dette spela ikkje noka rolle under sovjetregimet der det normalt var berre ein kandidat og vala var avgjorde i førevegen.

Estland tek sikte på å halda folketeljning i år 2000. Skal vi spå at det då vil vera under 1,45 millionar innbyggjarar i landet?

Ved teljinga 1934 var det 88,2 % etniske estarar i landet og 8,2 % russarar. Nå er det ca. 65 % estarar og 28 % russarar. På det verste utgjorde estarane berre om lag 60 % av folketalet. Dei største konsentrasjonane av russarar finn me i dei store byane og i industriområda i nord og nordaust. Kunstig industri og påtvinga russifisering gjekk hand i hand. Per 1. januar 1996 var folketalet og prosentdelen etniske estarar følgjande i dei største byane:

Tallinn	428 000	50 %
Tartu	103 000	75 %
Narva	76 000	4 %
Kohtla-Järve	70 000	21 %
Pärnu	51 000	75 %

Store endringar i dette biletet kan ein ikkje venta. Like etter gjenopprettinga av sjølvstendet gjekk det for seg ei utvandring eller tilbakeflytting til andre delar av det tidlegare Sovjet. Dette vart også støtta økonomisk av dei estiske styresmaktene.

Russland ser gjerne at det blir halde oppe ein sterk russisk befolkning i grannelanda og har

oppmuntra baltiske russarar til å bu der dei er og heller skaffa seg russisk pass enn søkja statsborgarskap i det landet der dei bur. I Estland blir det dessutan kravd kunnskap i

språket og kunnskap om landet for å få estisk pass.

Denne språk-eksamen er hata

av russarane. For somme går det lett, men andre får ikkje estisk inn i skallen om ein så nyttar hammar!

Ingen kampanje er i gang for å få etniske estarar til å slå seg ned i overvegande russiske område. Der er det størst arbeidsløyse og flest sosiale problem. Med andre ord ikkje akkurat den omgivnaden ein helst vel som oppvekstmiljø for borna sine. (*Eesti A&O, EP 4.1.96, HS 25.3., 1.4.97, TF*)

Estlands nasjonaldag

Estlands nye chargé d'affaires i Norge, **Enno Turmen**, holdt sammen med fru Turmen de tradisjonelle mottakelsene i ambassaden, Oscarsgate 25 i Oslo.

Ambassaden disponerer hele bygningen som imidlertid ikke måler så veldig mange kvadratmeter. Fornuftig nok ble gjestene mottatt i puljer. Den siste puljen om ettermiddagen 24. februar, var sikkert den koseligste, for den bestod av estere, venner og naboer. Og vi var der!

Takk til Enno Turmen. Vi håper at perioden hans i Norge blir hyggelig for ham selv og nyttig for Estland. (TF)

*Enno Turmen (til venstre) og Tiit Naaber på opninga av den norske kulturveka under Jaglands besøk i novemeber 1996.
Foto: T. Farbregd*

TIME Travel

Vektortorget, Pboks 374
N-2001 Lillestrøm
Tel.: 63 80 05 90
Fax: 63 80 09 50

Spesialist på Russland (SUS)/Baltikum
Feriereiser • Forretningsreiser • Gruppereiser • Spesialarrangement • Lavpris flybilletter

Baltisk luftterritorium

Med støtte frå USA vil dei baltiske landa utvikla eit koordinert luftovervakingsystem. Forsvarsminister **Andrus Ōövel** opplyser at USA har lova ei samla støtte på 10 millionar dollar til dette føremålet. Dette utgjør ein del av "Baltic Action Plan", dvs. den handlingsplanen USA utarbeidde i fjor haust m.a. for å dempa uroa i Estland, Latvia og Litauen som i alle fall ikkje kan bli medlemmar i Nato i første omgang.

President **Bill Clinton** har alt tidlegare sett i gang eit tilsvarande program for Mellom- og Aust-Europa. På den måten skulle desse landa, som tidlegare har vore kontrollerte av Sovjet, få føresetnader til å rå over sitt eige luftterritorium samtidig som det sidan vil vera mogleg å knyta dei til tilsvarande system i Nato. (HS, TF)

Piratprogram

I den estiske avisa **Äripäev** (avis for handel og økonomi, bilag til Eesti päevaleht) stod det i desember om den omfattande ulovlege kopieringa av dataprogram. I Noreg er det vanleg at ulovlege kopiar oppstår ved at venner utvekslar slikt dei er interesserte i. I Estland er det gjerne forhandlarane av datamaskinar som driv med lovlaus kopieringsverksemd.

Kjøparen får programma på kjøpet når dei kjøper maskin, eller dei betaler kanskje ein liten sum, f.eks. EEK 100 (NOK 60) for Windows-95 eller EEK

200 for Windows Office-pakka som offisielt har ein pris på EEK 4000.

Det børsnoterte firmaet AS Pennu som har avtale med Microsoft, selde til dømes i november 448 datamaskinar, men berre 312 program. I desember var tala 603 og 416. Sjølv om ein gjer lite med ein maskin utan program, viser dei offisielle tala at dette eine firmaet på to månader selde 313 "tomme" maskinar.

Ekspertar trur at så mykje som 95 % av programma som blir nytta i Estland, er piratkopiar spreidde utan løyve frå produsenten. (TF)

ESTLANDSFORENINGEN I ROGALAND

Estlandsforeningen i Rogaland ble stiftet i 1989 og har ledet og koordinert en mengde kontakt og utvekslingsprosjekter mellom Estland og Norge. De siste årene har foreningen engasjert seg spesielt i programmet Nordpraktik. Flere grupper av estere har fått yrkespraksis i Stavanger-området hvert år.

Styret består for tida av:

Harald Hamre, leder

tlf. jobb 51 52 60 35

faks jobb 51 52 93 80

tlf. priv. 51 58 80 69

Torild Ånestad

tlf. jobb 51 56 87 64

Randi Skotheim tlf. jobb 51 50 12 90

Willy Jensen tlf. jobb 51 52 25 20

Foreningens adresse er postboks 581, 4001 Stavanger

EstLine

FERGERUTEN MELLOM STOCKHOLM OG TALLINN

**M/S REGINA BALTICA AVGÅR FRA STOCKHOLM
ANNENHVER DAG KL. 17.00**

**VI ER OGSÅ BEHJELPELIGE MED
HOTELLOVERNATTINGER,
STUDIETURER, SKOLEREISER,
GRUPPEREISER OSV.**

EstLine

**C/O VIKING REISER A.S
GRENSEN 9A 0159 OSLO
TELEFON: 22 42 72 22 FAX: 22 42 03 93**

Norsk i Estland

Dei norske foreiningene i Estland utfalder stor aktivitet. Nå nærmar den 17. mai seg, og det er alltid ei storhending. Foreiningen i **Tartu** kombinerer nasjonaldagen med sin eigen femårs fødselsdag og planlegg å feira i heile to dagar.

Estisk-norsk forening i **Tallinn** legg i år feiringa av 17. mai til **Pärnu** og arrangerer utflukt dit med buss frå Tallinn. Barnetoget blir sett opp med massevis av norske flagg og felles krefter frå Tallinn og Pärnu. Toppen på kranssekaka blir *Folk og røvere i Kardemomme by* framført av Pärnu teater. Hei hopp! Opp og bli med!

Leiaren i foreininga, **Eha Vain**, har sendt eit imponerende program for aktivitetar i 1997. Dei første programpostane er alt sette ut i livet – og med stormande suksess.

Estiske aviser har vore overstrøymande i omtalane av den norske jassmusikaren **Jan Garbarek** som fylte 50 år 4. mars og fann ut at det skulle feirast med konsert i Tallinn. Samtidig var dette fin førehandsreklame for dei nordiske kulturdagane som går av stapelen i april.

(Nordisk ministerråd er arrangør av kulturdagane som får deltaking frå heile Norden og av musikarar frå alle dei baltiske landa. Jan Garbarek opptre 20.4. Frå norsk sameland kjem dessutan **Mari Boine**. I tillegg blir det filmframsyningar og ei utstilling som viser norsk arkitektur. Litteraturen vår kjem inn i samband med seminar om nordisk litteratur som er sett om til

estisk. På gledeleg vis er arrangementa desentraliserte til mange delar av Estland.)

Estarane er flinke til å passa på fødselsdagar og jubileum. 17. april blir det i Teater- og musikkmuseet opna ei utstilling i høve 100-årsdagen til **Harald Sæverud**. I det hovet blir det foredrag og kammerkonsert. Musikkhistorikar **Alo Põldmäe** vil 12. april bruka to timar på ein radiopresentasjon av Sæverud og musikken hans.

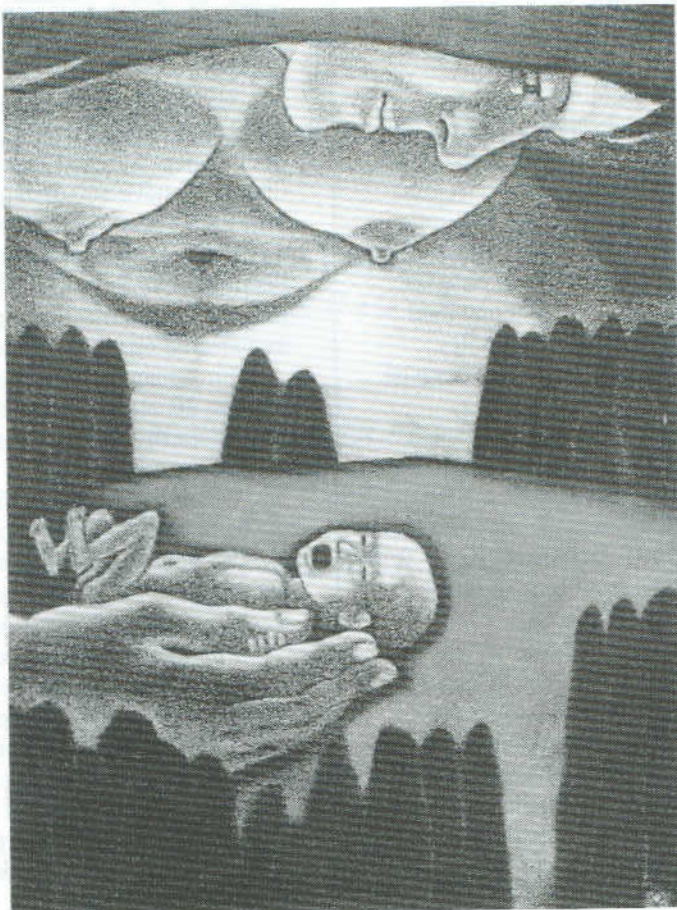
Ein annan hundreåring skal minnast 20. august. Då er det premiere på *Is-slottet* av **Tarjei Vesaas** i regi av **Heidi Sarapuu**.

Det er ikkje rundt tal for **Edvard Grieg** (1843-1907), men fødselsdagen hans 15. juni kan ein likevel gjerne markera med ein konsert, meiner **Eha Vain** i Estisk-norsk forening.

I midten av mai kjem det kommunepolitikarar frå **Tynset** på besøk. Eit par veker seinare dukkar det opp eit kor: **Østerdalens mannskor** i Oslo gjer som Garbarek og feirer 50-årsdagen sin med konsertar i Tallinn.

Dei to norske foreiningane i Estland vil til hausten i samarbeid med **Norsk-estisk forening** og **Estlandsforeininga i Rogaland** halda eit seminar over temaet "Kulturkontaktar mellom Estland og Norge".

Kaljo Põllu: "Kaliväe sünn". "Kalifolket blir født". Mezzotinto. (37,5 X 49.)
Foreningen har fortsatt trykk av Kaljo Põllu som er til salgs. Henvend deg til Svein Hagelund. Priser fra ca. kr. 1700,- til 2500,-.

Referat fra årsmøte i Norsk-estisk forening

18. mars 1997 kl 1900

Sted : Stortingets kjellerstue.

Antall fremmøtte: 27.

Harald Ryeng ble valgt til referent.

Saksliste:

1. Årsberetning
2. Regnskap
3. Innkomne forslag
4. Arbeidsprogram, kontingent og budsjett
5. Valg av leder, nestleder, fem styremedlemmer og tre varamedlemmer.
6. Valg av valgkomite
7. Valg av revisor

Åpning av årsmøtet.

Esle Jannike Johansen bemerket at foreliggende forslag til vedtak burde ha vært vedlagt innkallingen. Innkalling og dagsorden enstemmig godkjent.

Sak 1.

Årsberetning for Norsk-estisk forening for perioden 19. mars 1996 til 18. mars 1997.

Styret ble konstituert den 23. april 1996 og fikk følgende sammensetning: S. Hagelund (leder), H. Ryeng (nestleder), A. Purken (sekretær), A. Lefdal (kasserer) og med følgende styremedlemmer: E. Hiob, I.O. Iversen og H.E. Riwen.

Det er i perioden gjennomført 10 styremøter og 1 medlemsmøte den 10. oktober 1996 i Stortingets kjellerstue. Som det første møtet på lang tid hadde vi "fullt hus". Medlemstallet har økt fra 289 til 295 betalende medlemmer.

Styret har endelig klar å få tilgang på foreningens aktiva. Grafikk, litteratur og tidligere utgaver av "Kulturnytt" er sikret og skal anvendes til foreningens formål.

Likevel kan vi påstå at det viktigste som har skjedd i vår nye forening er at vi har klart å få igang arbeidet med et tidsskrift. Med Redaktør Rita Sormul i spissen ble det første nummer sendt ut i begynnelsen av januar. Alle er innforstått med at mye kan gjøres bedre, men dette avhenger av medlemmenes engasjement.

Foreningen har knyttet svært mange nye kontakter og på beste måte vedlikeholdt våre etablerte. Det er gjennomført møter og noe samarbeid i Estland med Norra-Eesti Selts i Tallinn og Tartu Norra Selts i Tartu. I tillegg har vi samarbeidet med Eesti Instituut, den norske ambassaden i Tallinn og mange flere.

Foreningen var representert da vår statsminister besøkte Tallinn i november. I tillegg til mange kulturinnslag ble det også arrangert et næringslivsseminar. Dette har gitt oss mange kontakter som må videreutvikles.

Folkehøyskoleprosjektet ble noe "amputert" i form av antall studenter, bl.a. som følge av usikkerhet omkring støtten fra UD. I inneværende skoleår er det 7 elever som mottar støtte. Det er også flere elever som studerer i Norge uten å ha søkt om stipend. Det er stor interesse fra elever i Estland og norske skoler for ordningen. Vi har innledet kontakt med Eesti Instituut for å finne ut om det er andre "finansieringskilder".

Handlingsprogrammet for 1996 inneholdt to saker som styret ikke har funnet det riktig å prioritere. Etablering av faggrupper og lokale grupper/foreninger. Ingen medlemmer har gitt uttrykk for at de ønsker å drive faggrupper i foreningens regi. Dette er jo allikevel arbeid som utføres i andre fora. Derfor er det foreslått endringer i arbeidsprogrammet.

Styret er av den oppfatning at foreningen nå er avhengig av å finne egne lokaler/kontor. Dette for å gjøre foreningen mer synlig bl.a. med et eget telefonnummer. Det er igangsatt noe arbeid, men med meget begrensede ressurser blir dette vanskelig uten at tiltaket sponse av utenforstående.

Den estiske ambassaden har fått ny chargé d'affaires, Enno Turmen, som har gitt uttrykk for at ambassaden ønsker et samarbeid med foreningen og støtter opp om våre aktiviteter.

Foreningen har ført en omfattende korrespondanse med nordmenn og estere. Interessen for Estland er ikke avtagende, men en utstrakt kontakt vil kreve mye av styret og øvrige medlemmer i nest periode.

For styret

Svein Hagelund

leder.

Spørsmål fra forsamlingen om foreningens aktiva.

Leder redegjorde for Norsk-estisk kulturlags samling av dokumenter o.a. som var lagret hos Foreningen Norden, og hvor de nå befinner seg. Disse vil bli katalogisert og også fremkomme i foreningens beholdningsregnskap senere.

Det ble også reist spørsmål om aktiva fra Foreningen Norge-Estland.

Spørsmål fra forsamlingen om arbeidet med å finne egnede lokaler/kontor: Har styret forsøkt å samarbeide med andre foreninger om dette? Det er fem foreninger som arbeider mot Baltikum, og et samarbeid ville sikkert lønne seg her.

Svar: Det nye styret vil ta med dette i arbeidet videre med saken.

Eva Finstad berømmet redaksjonsgruppens arbeid med tidsskriftet og lederens besøk i Estland samtidig med statsministerens.

I.O. Iversen supplerte årsberetningen med følgende tillegg om tidsskriftet:

I forbindelse med handlingsplanen for "kommende foreningsår som ble vedtatt på årsmøtet 19. mars 1996 heter det:

"... at det i løpet av året skal søkes etablert en foreningsavis.."

Styret har arbeidet videre med denne saken.

En redaksjonskomité er oppnevnt og har kommet godt i gang. Første utgave av bladet "Estlands-nytt" kom ut på nyåret 1997.

Redaksjonskomiteen består av: Rita Sormul (redaktør), redaksjonsmedlemmer: Turid Farbredd, Harald Ryeng og Ivar Otto Iversen.

Redaksjonskomiteen opplyser at man vil prøve å få gitt ut bladet 3-4 ganger i året.

Ved siden av å være et kontakt- og informasjonsorgan for medlemmer i Norsk-estisk forening, er det tatt sikte på at "Estlands-nytt" skal bringe relevant stoff av allmenn karakter om aktuelle saker og ting i Norge og Estland, spesielt i forbindelse med norsk-estiske samarbeidstiltak.

Ingen ytterligere kommentarer fra årsmøtet, og årsberetningen ble godkjent.

Sak 2: Regnskap og budsjett for 1997

ble fremlagt under årsmøtet. (Kasserer var ikke tilstede).

Regnskap for perioden 1. februar 1996 -31. januar 1997

NORSK-ESTISK FORENING

AKTIVA

Innestående Postbanken	kr	5708,85
Innestående kapitalkonto Postbanken	kr	29678,00
Fondsmidler	kr	108526,00
Tilgode fra UD Folkehøyskoleprosjektet	kr	18000,00 ¹
Diverse grafiske blad	kr	1,00 ²
Diverse bøker mv	kr	1,00 ³
Sum aktiva	kr	161914,85

PASSIVA

Skyldig adm godtgjørelse til leder	kr	3000,00
------------------------------------	----	---------

Sum egenkapital **kr** **158914,85**

INNTEKTER

Medlemskontingent	kr	22850,00
Gaver og salg av bøker	kr	10640,00 ⁴
Renteinntekter	kr	5609,79
Sum inntekter	kr	39099,79

UTGIFTER

Portoutgifter	kr	5772,00
Kontorrekvisita	kr	697,00
Møtekostnader	kr	6601,55
Prosjektkostnader	kr	31667,00 ⁵
Gebyr Postbanken	kr	273,00
Motregning tidl foreninger	kr	2352,60
Abonnement tidsskrift	kr	269,47
Revisjon regnskap 1996/96	kr	750,00
Reiseutgifter	kr	4333,00
Sum utgifter	kr	52715,62

Overskudd/underskudd kr -13615,83

Egenkapital pr 1.2.96	kr	51785,23
Underskudd i perioden	kr	-13615,83
Tilført fondsmidler i perioden	kr	105748,00 ⁶
Ny egenkapital pr 1.2.97	kr	143917,40

Regnskapet er revidert og revisor anbefaler at regnskapet godkjennes.
Oslo, mars 1997

Tore Askildsrud Svein Hagelund
revisor leder

Noter til regnskapet:

¹ Dette er foreningens utlegg for refusjon fra UD. Etter regnskapet er avsluttet har vi fått utbetalt kr.40.000 fra UD, tilsvarende 80% av det bevilgede beløp på kr. 50.000.

² Foreningen har mottatt flere grafiske blad. Disse er ikke taksert og derfor foreløpig bokført for kr.1.

³ Foreningen har mottatt diverse bøker mv. Disse er ikke taksert og derfor foreløpig bokført for kr.1.

⁴ Foreningen har mottatt kr.5.000 fra både Akershus og Buskerud Fylkeskommune.

⁵ Her er inkl. forskuttede utbetalinger til folkehøyskoleelever og trykking av tidsskrift.

⁶ Dette er fondsmidler overført fra tidl. Norsk-Estisk Kulturlag.

Omstendighetene omkring forsinkelsene ble redegjort for i styremøtet som ble holdt forut for årsmøtet og av revisor for årsmøteforsamlingen.

Leder S. Hagelund leste opp regnskapet og redegjorde for de ulike postene.

Fondsmidler på kr 108.526,- står på konto og er rentebærende i påvente av statutter

for fondet.

Foreningens litteratur og grafiske blad er bokført med kr 1,00 da de ikke er blitt taksert med hensyn til reell verdi.

Det ble reist en del spørsmål om transaksjonene i forbindelse med folkehøyskoleprosjektet. Disse midlene bevilges av Østeuropasekretariatet i UD, men NEF må forskuttede stipendieutbetalingene og deretter få de dokumenterte utbetalingene refundert av UD. Disse utbetales to ganger i året til studentene som får sine søknader innvilget.

På spørsmål om verdien av litteraturen og grafiske blader svarte lederen at disse vil bli verdsatt.

Regnskapet ble enstemmig vedtatt.

Budsjett for 1997

er utarbeidet ut fra forventet aktivitetsnivå.

Budsjett for perioden 1. Februar 1997 – 31. Januar 1998

INNTEKTER		UTGIFTER	
Medlems- kontingenter	23.000	Portoutgifter	8.000
Gaver og salg	10.000	Kontorrekvisita	700
Renteinntekter	5.000	Møtekostnader	2.000
Annonse- inntekter	15.000	Tidsskrift	25.000
		Gebyrer Postbanken	300
		Adm.godtgjørelse til leder	4.000
Sum inntekter	53.000	Sum utgifter	40.000

Overskudd i perioden kr.13.000.

Forslag fra forsamlingen: administrasjonsgodtgjørelse til leder (dokumenterte utgifter) justeres til 6.000, (herav er 3000,- skyldig beløp for 1995 som skal etterbetales til leder)- for å stemme med regnskapet.

Sum utgifter blir dermed kr 42.000,- og overskudd i perioden kr 11.000,-.

Budsjettet enstemmig vedtatt.

Sak 3: Innkomne forslag.

Styret fremsetter følgende forslag:

3.1. Kontingenten heves til 150,- for fullt betalende medlemmer og kr 60,- for

studenter. Dette trer i kraft fra og med kalenderåret 1998. Benkeforslag om at ny kontingent settes til kr 200,- da foreningen har fått i gang et tidsskrift som det koster noe å drive. Forslag fra Berit Iversen om at pensjonister og studenter betaler kontingent på kr 60,- per år. Disse må selv tilkjenne seg sin status.

Forslaget om å heve kontingenten til kr 200,- enstemmig vedtatt.

B. Iversens forslag oversendes styret til behandling.

- 3.2. Styret ønsker at følgende tre medlemmer skal tildeles æresmedlemsskap: Ivar Otto Iversen, Turid Farbregd og Eva Finstad.

Norsk-estisk kulturlag og Foreningen Norge-Estland hadde hvert sitt æresmedlem, hhv. Turid Farbregd og Terje Baalsrud. Disse æresmedlemsskapene opprettholdes selvsagt, og det nye styret bør markere dette på en behørig måte.

Dermed blir det to nye æresmedlemmer: Eva Finstad og Ivar Otto Iversen. Eva Finstad har vært en god og nyttig kontakt for foreningen i og med sin posisjon som stortingsrepresentant. Ivar Otto Iversen (med sin kone Berit) har vært delaktig i kulturlaget og har hatt en fremtredende rolle i folkehøyskoleprosjektets tilblivelse. De har gjort svært mye for estere som har kommet til Norge.

Styrets forslag enstemmig vedtatt.

- 3.3 *Fra Else-Jannike Johansen har styret mottatt følgende forslag til endring av vedtektenes pkt 5.1, 5.2 og 6:*

- 5.1: Årsmøtet er foreningens høyeste myndighet og skal avholdes innen utgangen av mars.

Årsmøtet innkalles skriftlig med 3 ukers varsel. Med innkallingen skal det følge årsberetning, regnskap og revisors beretning, budsjettforslag, forslag til kontingent, inntømte forslag og valgkomiteens innstilling.

Benkeforslag tillates ved valg.

- 5.2: Årsmøtet velger følgende tillitsmenn til styret: leder, nestleder, sekretær, kasserer, to styremedlemmer og et varamedlem. Leder, kasserer og ett styremedlem velges det ene året. Nestleder, sekretær og ett styremedlem det annet. Alle velges for to år. For ett år velges varamedlem til styret samt valgkomite på tre personer og en revisor. Alle funksjonene velges særskilt.

Vedtak fattet på årsmøtet trer i kraft umiddelbart.

- 3.4 *Forslag til endring av vedtektenes pkt 6.:*

Styret er foreningens høyeste myndighet mellom årsmøtene. Styret er beslutningsdyktig når minst tre av styremedlemmene er tilstede, herav enten leder eller nestleder.

Styret gir ikke sin tilslutning til forslag 3.3. Når det gjelder forslag 3.4 til pkt. 6 gir styret sin tilslutning til forslaget.

- 3.5 *Styret fremmer følgende forslag til nytt pkt 6.1 i vedtektenes.*

Styret består av sju medlemmer og har tre varamedlemmer. Alle velges for 2 år av gangen, med unntak av nestleder og varamedlemmer som velges for ett år. Av de fem ordinære styremedlemmene trer henholdsvis tre og to medlemmer ut hvert år, første gang etter loddtrekning.

Vedtak: Tilføyelse til pkt 5.1

...og valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Tilføyelsen

Benkeforslag tillates ved valg fikk 4 stemmer, og ble ikke vedtatt.

Endring av vedtektenes pkt 6.2 (5.2 i EJJ's forslag).

Forslaget fra EJJ ble satt opp mot styrets forslag (Leder/nestleder velges direkte av årsmøtet. For øvrig konstituerer styret seg selv, pkt 6.1).

EJJ's forslag fikk 5 stemmer.

Styrets endringsforslag ble satt opp mot nåværende vedtekter.

Styrets forslag ble vedtatt mot 3 stemmer.

Forslag til endring av vedtektenes pkt 6.1 falt.

Styret fremmer forslag om vedtektsendring i tillegg til tidligere forslag:

Pkt. 8 (Æresmedlemsskap) Tilføyelse: Æresmedlemmer betaler ikke kontingent, men har alle medlemsrettigheter. Æresmedlemmer nevnes ved navn i årsberetningen.

Enstemmig vedtatt.

Sak 4: Arbeidsprogram for 1997

1. Bistand til estisk ungdom som elever ved norske skoler.

I programmet for 1996 het det "norske folkehøyskoler". Begrunnelsen er at vi ikke ønsker å utelukke elever som kommer til Norge og søker andre utdanningsinstitusjoner.

2. Videreføring av arbeidet med Estlands-nytt.

Dette var ikke tatt inn i arbeidsprogrammet for 1996, men det er vårt inntrykk at dette er noe som svært mange medlemmer ønsker.

3. Etablering av fast tilholdssted for foreningen.

Inge Auestad foreslår at styret tar kontakt med andre foreninger som arbeider mot Baltikum og sonderer mulighetene for samarbeid.

4. Auestad foreslår videre at foreningen støtter Estlands søknad om medlemsskap i EU.

Forslaget møter en viss skepsis da dette innebærer en mer politisk profil for foreningen. Dette forslaget oversendes styret til nærmere behandling.

Arbeidsprogrammet enstemmig vedtatt.

5. Valg av styre

Valgkomiteens innstilling

Leder: Svein Hagelund

Nestleder: Harald Ryeng

Styremedlemmer:	Varamedlemmer:
1. Helve Forde	Tanja Jalastõ-Rodal
2. Eva Finstad	Per Honningsvåg
3. Ivar Otto Iversen	Tiiu Anderson
4. Anne Marie Leirfall	
5. Hans Erik Riwen	

Revisor: Tore Askilsrud

Valgkomiteens innstilling enstemmig vedtatt.

6. Valgkomité:

Forslag: Else-Jannike Johansen foreslår gjenvalgt, nå som leder og konstituerer sammen med styret en ny valgkomité.

Årsmøtet heves.

Referat fra medlemsmøtet etter årsmøtet.

Etter den formelle delen av årsmøtet redegjorde rektor Kjell Skau ved St. Hallvards videregående skole i Lier om samarbeid med vennskapsbyen Pärnu om utveksling av elever og lærere.

Det arbeides sammen med universitetet i Tartu med å få i stand et sommerkurs for estiske lærere i Norge hvor disse kan lære mer om demokratiske strukturer og prosesser med utgangspunkt i lag- og foreningsarbeid: idrettslag o.l. samt få et historisk overblikk over norsk demokrati. Estiske skoler mangler pensja og hjelpemidler til undervisning i demokrati.

Det tas sikte på at opplegget skal være jordnært og gjennomførbart.

Ivar Otto Iversen fremmet et forslag om at foreningen tar initiativ til å samle inn norske lærebøker på ungdomsskole og videregående nivå som er blitt foreldet i forhold til reform 97 og sender disse til Estland til bruk i skolene der. De vil kunne ha nytte av å bruke bøker i samfunnsfag, naturfag og tysk/engelsk.

Tiiu Anderson minner om at Estland har 80 års jubileum til neste år og at foreningen bør være aktivt på banen i forbindelse med markeringen av det. Dette arbeidet bør igangsettes allerede i år.

Nali – skjemt

Esimesel abieluaastal mees räägib, naine kuulab.

Teisel abieluaastal naine räägib, mees kuulab.

Kolmandal abieluaastal räägivad mõlemad, naabrid kuulavad.

Det første året dei er gifte snakkar mannen og kona lyttar.

Det andre året snakkar kona og mannen lyttar.

Det tredje året snakkar begge to og naboane lyttar.

- Kuidas kunstiga läheb?
- Ainult hästi.
- Oled sa ka midagi müünud?
- Jaa, nii auto kui suvila.

- Korleis går det med kunsten?
- Berre bra.
- Har du selt noko også?
- Ja, både bilen og hytta.

Lønnsnivået

Opplysninger frå dei statistiske sentralbyråa i Baltikum fortel om skilnader i lønnsnivået.

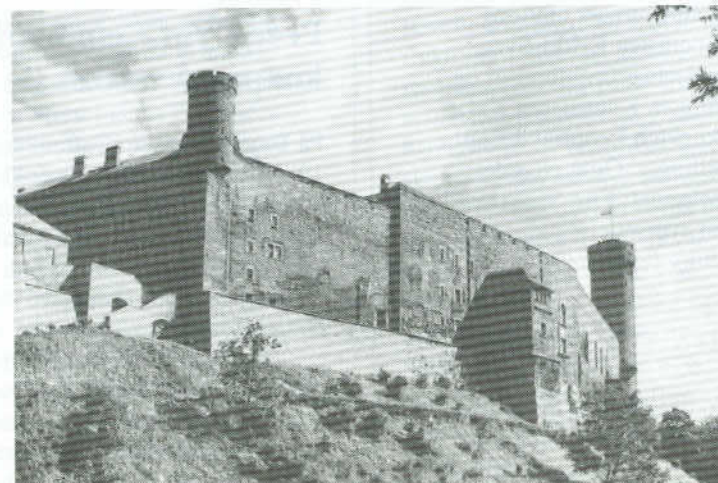
Gjennomsnittleg månadslønn i Litauen i desember 1996 var 194 dollar, i Latvia 241 og i Estland 244.

Samtidig var minimumslønna i Litauen 75 dollar, i Latvia 68, og i Estland 55,7.

Av dette kan ein lesa seg til at det er størst skilnad i Estland på dei som tener mykje og dei som tener svæært lite.

Tredje kvartal i fjor var månedleg alderstrygd i Litauen 49 dollar, i Latvia 71 og i Estland 81.

Siste! Rigikogu (dvs. Estlands nasjonalforsamling) sette 4.3. opp minimumslønna til Eek 845 per måned med tilbakeverkande kraft frå 1. februar. (TF)

T
a
l
l
i
n
n

T
o
o
m
p
e
a

Kulturprisen

Statens kulturpris ble overrakt på nasjonaldagen 24. februar. Blant 32 priskandidater ble det utpekt fem som hver fikk EEK 100000 (ca. NOK 55000). Dette er under estiske forhold en betydelig sum, og vi gratulerer vinnerne. De fleste er ved utstillinger og opptredener kjent for oss i Norge.

Kaljo Põllu, vinnar av statens kulturpris. Foto: Turid Farbrege

Kordirigent **Tõnu Kaljuste** og Estlands filharmoniske kammerkor ble belønnet for sine turneer i inn- og utland. Komponisten **Erkki-Sven Tüür** for fjorårets urframførelser og plateinnspillinger. Kunstneren **Kaljo Põllu** og arkitekten **Leonhard Lapin** for sine utstillinger. Også en ordets mester ble belønnet: **Enn Soosaar** fikk prisen for sin oversettelse av Doctorow: *Billy Bathgate*.

14. mars

Det sjølvstendige Estland gjenreiser gamle og skaper nye nasjonale institusjonar og tradisjonar. For første gong i fjor og for andre gong i år vart

14. mars markert som ein spesiell dag for estisk språk og litteratur.

Datoen er ikkje vald på måfå. Det er fødselsdagen til **Kristjan Jaak Peterson** (1801-22) – han som betydde byrjinga på ein nasjonal estisk kunstlitteratur.

Det ein til dagleg merkar best, er grinebitinga fordi det står så dårleg til både med det eine og det andre innan kulturlivet samtidig som mange ser med gru på det språklege forfallet.

I samband med den 14. mars blir folk oppmoda til å ta fram alt det positive som trass alt finst. Vona er at det skal bli ein dag då "me enam kui tavaliselt mõtleme ning kõneleme oma keelest, kultuurist, minevikust, olevikust ja tulevikust cestlastena. og gi ein demonstrasjon av styrken i kulturen og krafta i språket." (dvs. ein dag då me meir enn vanleg tenkjer på og talar om språket og kulturen vår, om fortida, notida og framtida vår som estarar.) (TF)

Peer Gynt – ein blank knapp på teatret sin vest?

På **Draamateater** i Tallinn var det den 19. januar premiere på Peer Gynt. Dette er den tiande oppsetjinga av Peer Gynt på ei estisk scene, og den tredje etter krigen. Dei to føregåande var i 1962 og 1978, også dei på Draamateater.

Tradisjonelt har dette store versdramact av Henrik Ibsen vore framført på store scener og med mykje utstyr. I strevet etter å få fram det universielle og eksistensielle hamnar

stykket stadig oftare på intimsцена, slik også i dette høvet på Draamateater (kanskje delvis inspirert av lilleputtsцена der det finske Jurkka-teatret framførde sin Peer, m.a. på siste Ibsenfestivalen i Oslo).

Stykket er sett i scene av **Roman Baskin**. Han har også har stått bak andre klassikarar ved det same teatret – Shakespeare: *Veneetsia Kaupmees*, Sofokles: *Kuningas Oidipus*.

Rolla som Peer er delt mellom to av dei aller fremste skodespelarane i Estland. **Elmo Nüganen** spelar den unge Peer og **Mikk Mikiver** den eldre. Mor Åse blir spela av **Ita Ever** og Solveig av **Küllli Koik** – begge velrenommerte kunstnarar på spinnesida.

Over heile lina har gode krefter gjort ein innsats, så slik sett var alt lagt til rette for suksess. Men det er ikkje lett å setja opp klassikarar som vi alle saman har våre bestemte meiningar om. Altfor mange estarar hugsar Peer Gynt frå 1978 med den geniale **Juhan Viiding** i hovudrolla.

Vi bør vel sjå stykket med eigne auger, og kanskje vi då får ei anna oppfatning enn somme av kritikarane. **Margot Visnapuu** i avisa Postimees meinte det ikkje var nok om Knappestøyparen tok Peer i sleiva si – heile oppsetjinga burde smeltast og støypast på nytt. Så slem kan kritikken stundom vera.

Til slutt berre nokre sentrale ord og omgrep: ema Åse (mor Åse), Suur Kõver (Bøygen), Nõobivalaja (Knappestøyparen), Kää ringi, Peer (Gå utenom, Peer), olgu sul iseendast küllalt (vær deg selv nok). (TF)

Pent Nurmekund (1906-96)

Pent Nurmekund lærde seg alle dei nordiske språka då han i ungdommen budde i København og farta som sjømann på danske skip. Uttalen hans var prega av dansk, men han meistra grammatikken og kunne undervisa andre i norsk på det grunnlaget – liksom han underviste i gresk og persisk og arabisk og omtrent kva språk som helst. Han skal ha kunna bortimot hundre språk og gav gratis privattimar i mange av dei. Så rakk han å gifta seg først då han var 89 år gammal og opplevde såleis berre ei kort ekteskapeleg lykke før han døydde i desember 1996. (TF)

Valev Uibopuu (1913-97)

Før krigen arbeidde Valev Uibopuu som journalist i heimlandet. Han debuterte som forfatter og gav ut to novellesamlingar før han hamna som flyktning i Sverige. Mest kjend er romanen hans frå 1948: *Keegi ei kuule meid* (Ingen høyrer oss). Der skildrar han korleis dei historiske hendingane slår ned i den søvnige estiske småbyen og fortvilinga over at verda let dette skje. Som forskar var Uibopuu knytta til finsk-ugrisk institutt ved universitetet i Lund. Boka hans, *Finnougrierna och deras språk* (Lund 1988), er ei omfattande oversikt over dei finsk-ugriske folka (mellom dei estarane), historia deira og språka deira. (TF)

Michael Jackson

Den amerikanske sjau-mannen (sic!) Michael Jackson skal som kjent halda konsertar i dei nordiske landa i august. Til Estland kjem han seinare enn til Noreg, men likevel to dagar før forestellinga i Finland.

Konserten i Tallinn er planlagt til 22. august. Sør for Finskevika vil billettane vera ein del billegare enn på nordsida. Dessutan kan den storstilte songplassen i Pirita ta ca. 300 000 tilhøyrarar. Det er derfor rekna med stor trafikk på den 80 km lange sjøstrekningen mellom dei to landa.

Då dei 50 000 billettane til konserten i Finland vart utlagde for sal, forsvann dei på nokre få timar. På det beste gjekk det fem billetter i sekundet. I Estland blir billettane lagde ut 21. april, men alt no førebur båtselskapa og hotella seg på storinvasjon i august. (TF)

Idrett

Ein av dei fremste mangekjemparane i verda heiter **Erki Nool**. I fjor vann han europameisterskapen innandørs i Stockholm. For den bragda vart han vald til Estlands beste mannlege idrettsutøvar i 1996. Resultatserien hans var: 60 m – 6,90 sek, lengdehopp – 7,63 m, kulestøyt – 13,82 m, høgdehopp – 2,02 m, 60 m hekk – 8,30 sek, stavsprang – 5,35 m og 1000 m løp – 2.43,40.

På spinnesida vann litt overraskande **Erika Salumäe** tittelen som den beste kvinnelege

idrettsutøvarane. Ho er dobbel olympisk gullmedaljevinnar i sykling, men for så lenge sidan som i 1988 og 1992. Då ho prøvde seg i 1996, enda ho på sjetteplass. Faktisk har ho slutta som toppidrettsutøvar og gått inn i politikken.

Gullmedaljene til **Erika Salumäe** og korgballspelar **Tiit Sokk** i Seoul 1988 var på ein måte historiske. Det var siste gongen at det sovjetiske flagget gjekk til topps takk vere ein estisk idrettssiger.

Tusenvis av estarar tok imot heltane i sentrum av Tallinn då dei vende heim. Nasjonalkjensla vart styrkt og Estland søkte om medlemskap i den internasjonale olympiske komiteen.

I perioden 1952 til 1988 hausta Sovjet mange olympiske medaljer med estisk hjelp: til saman 12 gull, 11 sølv og 12 bronse. Blant dei mest kjende var gullvinnarane **Jüri Tarmak** og **Jaan Talts** som tok gull i høgdehopp og vektløfting 1972 i München. I Montreal 1976 tok **Aavo Pikkus** sykkelgull, og i Moskva 1980 vann **Jaak Uudmäe** tresteg.

Då **Erika Salumäe** tok den andre gullmedalja si i Barcelona, vart endeleg det estiske flagget heist. Så fekk det ikkje hjelpa at det snudde opp ned. Verda har sidan lært at rekkjefølgja ovanfrå og ned er blått-svart-kvitt (sini-must-valge) – det vakraste som finst, om du spør ein estar. (TF)

BALTIKUM SOMMER 1997 REISEPLANER?

Ordinær flybillett Oslo - Tallinn kr. 6.810,-

Gronn rute kr. 3.033,- må bestilles i god tid pga begrensede plasser. Fly Helsinki - Tallinn kr. 2.365,- inklusive en overnatting på rimelig hotell.

Felles for de rimeligste flybillettene er at en må være borte natten lørdag/søndag, og returnere innen 30 dager. Du får heller ingen refusjon for ikke benyttede billetter. Silja Line har avganger fra Stockholm kl.18.00 hver dag, ankomst Helsinki kl.8.30 dagen etter. Kl.10.00 går båten fra Helsinki med ankomst Tallinn kl.14.30.

Spesialpris med tog og fergen M/S Regina Baltica. Oslo-Stockholm-Tallinn og retur for kr.1.195,-

SANGFESTIVAL I TALLINN 1998

Den neste sangfestivalen i Tallinn finner sted midtsommeren 1998. Det vil bli arrangert fellesreise fra oslo-området til festivalen. Prisene som gjelder i 1997 er ca. kr.1.200,- med tog og ferge som inkluderer rimeligste lugar.

Det kan også arrangeres reise med buss, med ca. priser kr.1.300/2.000 alt avhengig av antall deltakere og lugartype.

Bladet har fått denne informasjonen av Reiselivs-Spesialisten A/S ved Finn Eric Andersson. De kan gi mer utfyllende informasjon på telefon 64 87 05 97, mobiltelefon 906 65 449, det ble kun plass til et lite utdrag i dette nummer.

Kaljo Põllu: "Kaks Päikesepõtra". To sol-elger. Mezzotinto. (42 X 42).

Klipp ut

☐ Medlemsskap i Norsk-estisk forening?
Ja – jeg vil bli medlem – send meg innmeldingsgiro

Navn: Medlemspriser (sett kryss)
Adresse: ☐ Hovedmedlem kr. 100
Postnr./sted: ☐ Student/pensjonist kr. 60

Sendes til:
NORSK-ESTISK FORENING
c/o Harald Ryeng, 2162 Brårud

"Welcome to Sarajevo!"

av Turid Farbregd

Trass i ordlyden er dette eigenleg ei avskilshelsing. Den blide energiske og dyktige Øystein Bø slutta i januar i år på den norske ambassaden i Tallinn for å dra til Sarajevo og assistera Carl Bildt. Samtidig slutta Helene Aarseth for å halda fram med utdanninga si i Oslo.

Øystein Bø frå Levanger, Strømmen, Heistadmoen, Sætermoen, Tromsø, Oslo, Malta og Wien kom til

Ambassadør Kai Olaf Lie sier farvel til medarbeidarane Øystein Bø (til venstre) og Helene Aarseth

Tallinn i august 1995 og styrde heile ambassaden i tre månader til dess den nye ambassadøren, Kai Olaf Lie, tok fatt i embetet sitt i november 1995.

Bø vart kasta midt ut i det. Han landa i Tallinn ein søndag og møtte avgåande ambassadesekretær Svein Tobiassen på flyplassen. Han rakk så vidt å vera med på avskjeden til avgåande ambassadør Brit Løvseth. Så reiste ho også.

Og der sat Bø igjen med rapportering og rekneskap og mange andre ting som var nye. Forsvarsminister Jørgen Kosmo vitja Estland, den norske utanrikskomiteen og 30 estiske gjester til bufémiddag i residensen 30. september osv. osv. osv.

Men det er lett å jobba i Estland. Ein kjem i kontakt med toppen frå første stund. Allereie på avskjeden for Brit Løvseth sat Øystein Bø ved sida av dåverande utanriksminister Riivo Sinijärv ...

– Etter Wien var det første som slo meg hvor mye nærmere hjemme det var i Tallinn. Å komme til Estland

var som å komme hjem.

Ytre tilhøve som vær og klima var heimslege. Forundra måtte Bø også konstatere at folk var opptekne av dei same tinga som heime i Noreg.

Før Tallinn var Øystein Bø i tre år medlem av den norske delegasjonen til OECC med sete i Wien. Medan han enno var i Wien, vart det klart at neste oppdrag ville bli i Tallinn. Han hadde søkt stillinga som tredje alternativ,

men var etterpå svært glad for å hamna nettopp der.

Allereie i Wien begynte han å lukta på det estiske språket og kom for avreise til Sarajevo så langt at han oppfatta ganske bra. Den praktiske dugleiken var ikkje like god.

Administrasjon og menneskerettar var arbeidsfeltet i OECC. Menneskerettane er i det heile eit hjartebarn for Øystein Bø. Han vitnar villig om at den russiske minoriteten i Estland ikkje er utsett for krenkingar eller overgrep – ... for det er de faktisk *ikke!* – slår han fast med eit gjennomborande blikk som er litt bortkasta på medarbeidaren for Estlandsnytt. Utsendingar frå somme andre media kunne derimot sikkert ha godt av å bli spidda på den måten.

Av det journalister stundom rapporterer i norske aviser, ser det ut som dei berre har kopiert desinformasjonen frå Moskva. Bø siterer ein av dei russiske politikarane:

– Så lenge vi har sittet i nasjonalforsamlingen, er det ikke fattet et eneste vedtak mot russerne i Estland.

Halvtanna år var altfor kort tid, vedgår Øystein Bø. Altfor mange idear blir urealiserte. Men om han skal trekkja fram berre *eitt* av prosjekta frå tida i Estland, så vil han nemna den språklege opplæringa av russiske jernbanefolk. Det begynte med at president **Lennart Meri** var i byen Tapa og prøvde å snakka med dei tilsette på stasjonen. Ingen av dei forstod det offisielle språket i landet! Jernbanen er ein etat fullstendig dominert av russarar. Samtidig var det klart at dette kunne enda med

katastrofe, for utan kunnskapar i estisk risikerte dei å bli oppsagde. Og kven skulle då kjøra toga?

Den norske staten skreiv under ein avtale med Estland i oktober 1996 og løyvde 1,3 millionar som skulle gå til språkundervisning for jernbanefolk. Det er 1200 tilsette i etaten. Av desse kom 752 til kurs i 97 grupper på fem ulike nivå med til saman 29 lærarar. Kursa kom i gang i Tallinn, Tapa, Narva, Kohtla-Järve og Valga.

Øystein Bø har ikkje så mykje å pakka når han reiser og flytter. (Han vart enkjemann 30 år gammal då kona hans, Marit, omkom i ei flyulykke i 1989.) Han tilpassar seg lett og finn seg fort til rette i nye forhold. I Estland hadde han alt fått mange gode venner.

Plutselig er det ikkje lenger så lett å dra vidare. Han trøystar vennene og seg sjølv med at han kjem tilbake til sommaren når det er ferietid. Kanskje spelar **Sofia Joons** og **Jaak Johanson** for han då også? Vennene kan ein forresten til og med treffa andre stader om det ikkje ordnar seg på annan måte: – Welcome to Sarajevo!

I staden for dei som har slutta, får ambassaden nye folk. **Guri Anne Kopperud** var raskt på plass i Tallinn og gjorde mange glade då det vart kjent at ho skulle fungera som kultursekretær. Sjølv modifiserte ho denne utsegna og forklarte for Estlandsnytt at kulturen var ei av fleire arbeidsoppgåver som høyrde med til stillinga hennar. Det er vel opp til kvar og ein av oss å sørgja for at det blir hovudsaka for henne!

Som etterfølgjar for Øystein Bø kjem **Kjell Gunnar Eriksen** i august.

Han er frå Finnsnes og arbeider i avisa Nordlys. På grunn av den finske kona hans har familien finsk som andre heimespråk. Dette gir Eriksen gode føresetnader for å læra seg estisk. Vi får passa på å heia han fram til skikkelege språkkunnskapar.

"Eg saknar fjella."

av Turid Farbregd:

Samtale med tidlegare chargé d'affaires **Tiit Naaber** på sølvbryllupsdagen hans 29.1.1997.

Tiit Naaber er tilbake på post i utanriksdepartementet i Tallinn, i Valge maja (Det kvite huset) som

Tiit Naaber, Estlands chargé d'affaires i Noreg 1994-96

bygningen populært blir kalla – også etter at den upopulære Lenin-statuen framanfor er fjerna.

Sjølvsagt kjennest det godt å vera heime igjen hos kona Kirsti og sonen Taavi som no er 16 år og på grunn av skulegonga heldt seg heime medan faren var stasjonert i utlandet.

Det var ikkje store bagasjen Naaber hadde då han kom til Oslo med rutebåten Queen of Scandinavia 4.

januar 1994: det slong eit par dressar i kofferten. Han skulle finna lokale og setja opp ein estisk representasjon. Sakleg og pliktoppfyllande utforde han oppdraget sitt og tente landet sitt i nøyaktig tre år blant norske fjell.

Og nettopp fjella har gitt nokre av dei sterkaste minna. Naaber har vore i Bergen fleire gonger der hansa-kvartalet verkar heimsleg og minner om gamlebyen i Tallinn. Han har vitja Ålesund, Sogn, Trondheim, Mandal ... Minnet om nærområda – Holmenkollen, Tryvann og Frognersætera – gjer han varm i røysta.

Naturnyting er noko estarar og nordmenn har felles – endå om landskapa er ulike. Estarane vandrar i skogen medan nordmennene legg til fjells.

Spesielt nemner Tiit Naaber med sorg at han diverre ikkje hadde fått vitja Stavanger, men på den fedrelandstrugne måten sin er han i alle fall lykkeleg over at estiske offiserar har delteke på kurs nær Stavanger. (Forsvarssamarbeidet med Noreg er godt: i 1996 var 126 estarar på Gardermoen til opplæring i 3 månader før dei drog på felles fredsoppdrag med nordmennene til Libanon.)

Språkproblema var den største hindringa Tiit Naaber kjempa med i arbeidet sitt som diplomat. I periodar hadde han hjelp av kona si, **Kirsti**, som snakkar flytande svensk. Han lærde seg litt norsk, men staka seg stort sett fram på engelsk. (Den vennlege kvinnersøysta som svarar på norsk når ein ringjer til ambassaden, tilhøyrer **Pille Moon**. Ho er snart er ferdig med studiet på universitetet i

Oslo og dreg deretter truleg tilbake til heimlandet med ei solid utdanning på nakken.)

Det Naaber var mest stolt av då han drog frå Noreg igjen 5. januar 1997, var utviklinga av handelskontaktane og det økonomiske samkvemet mellom landa våre. Handelen var blitt femdobla i perioden 1993-96.

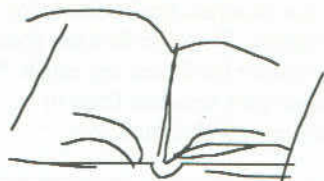
Politisk sett var den viktigaste hendinga statsminister Jagland sitt besøk i november 1996. Blant dei tapte sakene kan ein nemna at det norske kongeparet enno ikkje har vist seg i Estland. No har det gått fleire år sidan det danske og det svenske kongehuset var på offisiell vitjing.

Samarbeidet mellom Buskerud og Pärnu har heile tida gitt gode resultat og kunne stå som eit forebilete for andre kontaktar mellom dei to landa.

Frå årsskiftet er **Enno Turmen** på plass i Oscarsgate 25. Han kan byggja vidare på det grunnlaget Tiit Naaber har lagt – og han vil få glede av 25 krokusplanter og tulipanar som føregjengaren planta kring ambassadebygningen. (TF)

Jan-Ivar Byrkjemoen:

Bøker

Hilve Rebane arbeider i Tallinn som litteraturforsker. Hun har sendt oss det nyeste skriftet om den estiske eksil-litteraturen, *Eesti pagulaskirjandus* i serien *Collegium litterarum*, utgitt av Under og Tuglas litteratursenter, dvs. litteraturdelen av det gamle Keele ja kirjanduse instituut. Instituttet ble delt i en avdeling for litteraturforskning og en avdeling for språkforskning. (Denne siste heter Eesti keele instituut.)

Den litterære aktiviteten blant eksilesterne var som kjent stor, men her har Hilve Rebane forsket på et av de mindre feltene. Hun har sammenstilt en oversikt over eksilskribentenes oversettervirksomhet i perioden 1944-92.

Om lag 170 skjønnlitterære oversatte verk ble utgitt i eksil. Sjangermessig var det en stor overvekt av romaner. Ca. en firedel var opptrykk av verdifull litteratur som var oversatt og utgitt før krigen. Underholdningslitteratur var det lite av.

Blant de kunstnerlig sett største prestasjonene kan en nevne Faust I-II og Vergilius: Aeneis, begge i oversettelser ved **Ants Oras**, og et utvalg dikt og sanger av Nils Ferlin i **Arno Vihalemm**s oversettelse.

Flest oversettelser ble det gjort fra finsk, engelsk, tysk og norsk. Mesteparten av den norske litteraturen som ble utgitt av eksilesterne i oversettelse, kom ut i Toronto, blant annet åtte verk av Knut Hamsun og to av Sigrid Undset.

Tre estiske bøker på svensk

Oversatt estisk litteratur kom tidligere ut først og fremst på forlaget Fripress. Nå har Natur och Kultur overtatt som sentral utgiver. Bare i løpet av et par måneder i vår er det kommet tre bøker:

Maimu Berg: *Jag älskade en ryss.*

Jaak Kaplinski: *Titanic och isen.*

Jaak Kross: *Motvindsskeppet.*

Titanic och isen er allerede **Jaak Kaplinski**s femte bok på svensk – den sjette om vi også tar med hans brevveksling med den finlandssvenske litteraten Johannes Salmien. Den ble utgitt i Finland 1990 med tittelen *Sjunger näktergalen än i Dorpat?* (Dorpat er det navnet svensker og tyskere bruker på Tartu) Boka er en interessant dokumentasjon av to tenkeres refleksjoner i en historisk sett turbulent tid.

I en periode kom Kaplinski med svake protester når han ble kalt dikter. Først og fremst var det vel en protest mot å få merkelapp på seg. Han er kompromissløs seg selv og selvstendig i forhold til alle ismer retninger, og merkelapper.

Den svenske vaskeseddelen opplyser at *Titanic och isen* "är på en

gång en tankebok och ett prosapoem". Utgangspunktet er luksudamperen Titanic, i sin tid verdens største skip, som i 1912 sank med over 1500 mennesker. Den blir et bilde på den vestlige verdens ukontrollerte ferd. Boka ble skrevet før Estonia-ulykken 28. september 1994 og forutsier på en uhyggelig måte katastrofen.

Maimu Berg vil for de fleste være et nytt bekjentskap. Hun er født i Tallinn 1945, har studert estisk ved universitetet i Tartu og siden for det meste arbeidd som journalist. Hun har gitt ut tre romaner og to novellsamlinger, men *Jag älskade en ryss* er den første boka hennes som er oversatt til svensk.

Tittelen annonserer innholdet. Dette er en medrivende kjærlighetsroman. Ei estisk tuberkulosesmitta småjente forelsker seg i røntgenlegen. Både aldersforskjellen og den etniske bakgrunnen gjør det hele vanskelig for de impliserte. Vi følger det umulige forholdet i sprang og hopp gjennom ti års tid inntil alt sammen eksploderer i et dramatisk fortettet klimaks.

Komposisjonsmessig er fortellinga lagt på to plan. Annethvert kapittel er minner fra en barndom mens kapitlene imellom forteller om en voksen estisk kvinnelig forfatter på stipendopphold i Tyskland mot slutten av vårt århundre. Et dominerende element på begge tidsplan er konflikten mellom "vi/oss" og "de/dem". Esterne stiller seg i opposisjon til "dem", dvs. til russerne, men innser at de selv samtidig er "de" når "vi" vesteuropere betrakter dem.

Maimu Berg skriver med innsikt og varme om problematiske ting. Vi leser det så gjerne, for alt er krydret med en slagferdig, fin humor som det kanskje er enklest å karakterisere som "dansk" om vi skal forsøke å uttrykke oss kortest mulig. Og så får vi samtidig vite så mye om Estland og esatisk tenkemåte.

Med den historiske romanen fant Jaan Kross en utvei til å kritisere forholdene i Sovjet uten at sensuren kunne stanse ham, for han skrev da vittrilig om folk og forhold i tidligere historiske perioder! *Motvindsskepp* kom ut i Estland 1987 på et stadium i forfatter-skaperen da Kross nærmet seg sin egen samtid. Om bokas hovedperson, **Bernhard Schmidt** (1879-1935), står det i Store norske leksikon: "estisk optiker, arbeidet ved tyske astronomiske observatorier. Hans konstruksjon av den første komafrie reflektor med stort felt 1929 representerer et av de betydeligste fremskritt innen optikken på 1900-tallet. Se Schmidt-teleskop."

Det som gjør Bernhard Schmidt ekstra spesiell, er at han mistet høyre arm ved en ulykke i tenåra slik at han måtte øve opp venstre hånd. Det gjorde han til gagns ettersom han med sin venstre hånd utførte finere optisk presisjonsarbeid enn de beste instrumenter kunne make.

Alle romaner av Jaan Kross er like samtidig som de er helt forskjellige. Likheten ligger i tematikken. Han tar alltid opp alvorlige etiske problemstillinger, plasserer hovedpersonene i valgsituasjoner der etiske vurderinger får stor betydning.

Og han gir i bok etter bok hovedpersoner som står i en mellomstilling, mellom samfunnsklasser, mellom etniske grupper osv. og derfor har en usikker identitet. De spør: hører jeg til her eller der? Svaret blir gjerne: jeg er en utstøtt, jeg hører ikke til noe sted.

Både Berg og Kaplinski er oversatt av **Enel Melberg**. Hun er selv svensk forfatter, men ester av fødsel. Fullstendig beherskelse av begge språk i kombinasjon med personlig kreativitet gjør Melberg til en utmerket formidler av estisk litteratur.

De faste Kross-oversetterne i Sverige er den estiskfødte **Ivo Iliste** og hans kone, svensklæreren **Birgitta Göranson**. Deres innsats i mange år for estisk litteratur kan ikke overvurderes. Nå har de altså gjort det igjen. De har overført enda en historiske mursteinsroman til nordisk språk og gjort enda et verk av Jaan Kross tilgjengelig for "de aderton" som deler ut litterære nobelpriser.

Jørgen S.-Hansen:

Ett liv, mange roller.

Juhan Viiding (1948-95) vokste opp i en intellektuell familie. Han var bare 14 år gammel da faren døde.

Mer eller mindre lå det i kortene at Juhan skulle bli kunstner. Og han ble det til gagns som forfatter og skuespiller. På scenen spilte han Peer Gynt, Hamlet og mange andre, som forfatter skrev han lenge under pseudonym. Han gikk en lang og vanskelig veg før han fant balanse i sin egen tilværelse.

Juhan Viiding Foto: T. Farbrege

Og akkurat da vi trodde han hadde funnet fram til tyngdepunktet i sitt eget liv, så forlot han oss. Kanskje var det friheten han ikke ville gi slipp på. Kanskje var det en rolle han nektet å gå inn i, en rolle som han ikke selv kunne velge fritt men etter hvert ville bli påtvunget: den aldrende mann.

Vi vil alltid huske Juhan som den mester han var. De underfundige diktene hans hører uloselig med både til litteraturhistorien og til Estlands frigjøringskamp. Vi vil huske Juhan som den alvorlige unge mannen i kamp for frihet og integritet. Han ser på oss med sin sjels to store speil og vi takker ham for alt han gjorde og for alt han var.

Juhan Viiding:

Minne frå 1954

Eg drog på landet saman med far, han er død no. Far hadde to par briller. Gode briller var dyre. Bortanfor vertshuset i Pringi sette vi oss i ei lita glenne i skogen. Eg ser det klårt. Den glenna finst ikkje lenger. Det veks oretre no. Vi åt egg og far tok av skalet. Eg var alt i gang og åt, og det

var det første egget eg hadde ete ute. Så sa far: "Vi går." Då vi hadde gått eit par kilometer, sa far at han hadde lagt att lesebrillene der vi åt egg. Han ville gå tilbake medan eg skulle vente i skogen. Eg lova å vente.

Far var rask til beins, men han var lenge borte. Han kunne ikkje setje seg inn i situasjonen min, han kunne ikkje vite at eg ville bli redd. Eg hadde aldri før vore aleine i skogen. Det var ein forunderleg solblank dag tidleg på sommaren 1954, og lufta dirra i varmen. Alle stader tasla det. Redsla mi var dess større fordi det var så lyst.

Ei stund etter at far var gått, sette eg i å rope: "Far, fann du brillene, far, fann du brillene, far, fann du brillene?" Etter kvart "far, fann du brillene" venta eg litt – ingen svara. Alle stader rasla det, dagen var liksom fordobla.

Den staden vi var på veg til, var også ny for meg. Men no, når eg tenker etter, er det heilt tydeleg at i mang eit dikt frå ungdomstida der det finst eit grann naturkjensle, har eg funne samanlikningane og bileta nettopp på den staden der vi gjekk den gongen. Seinare har eg vandra der aleine, og mange gonger saman med Deg.

No veit eg korleis havet er til ulike årstider og i vekslande vør – men den opne synsrande, mogleiken til å dra vekk, er uuthaldeleg. Når det er skog rundt omkring, når eg er i innlandet, kan eg tenkje alt eg orkar på havet, på andre land og på flyreiser, eg har ikkje vondt av det. Eg går i hagen og plukkar meg nokre bær og eg har ingen lengt.

Eg ropte igjen "far, fann du brillene" og tykte at far svara ein stad veldig langt borte. Så ropte eg ikkje meir for ikkje å bli vonbroten om ingen svara. Far kom etter ein halvtime, han hadde funne brillene og vi drog vidare. Eg minnest, far, kven det var som fortalde meg om gardane i nærleiken, namna, vegane, skogane. Han tenkte ikkje at eg ville hugse det. Men han hadde ein å snakke med.

Då vi endeleg kom fram, var eg glad og kunne ikkje seie noko: dei snakka annleis og hadde altfor vennlege andlet. Eg hadde svært mykje klede med meg, og dei to månadene vi var på landet, bytte eg klede kvar dag.

Dei landsens gutane, som var slektningane mine, hadde store auge. Far min og far deira drog av ein eller annan grunn om kvelden same dagen for å fiske. Dei måtte gå til eit vatn, men det vatnet låg eigenleg ganske nær. Eg tykte likevel det var best å slå lag så det ikkje skulle hende noko med far.

Far prøvde så godt han kunne å vere som folk på landet. Han la ikkje særleg merke til meg, snakka kvardagsleg – fremst om slikt som skulle hentast eller setjast vekk nokon stad, men eg skjønna inderleg vel at han med den haldninga eigenleg sa svært viktige ting av verdi for heile livet. Straks far og eg vart toeine, snakka vi ørlite annleis og eg skjønna igjen alt saman. Det var i det heile første gongen at eg forstod noko så godt.

Dei følgde ein smal stig til vatnet, det voks brennenesler der. Eg var med heile tida, men likevel var eg i tankane heime på Pärnuvegen der ein frå

vindaugst stundom kunne sjå hestar, store trege hestar som drog vogner med gummihjul.

Ved vatnet gjekk dei i båten (far min og far til dei andre gutane) og far ville ikkje la det skine gjennom at det var noko spesielt: dette at dei drog litt ut på det vindstille vatnet for å fiske og eg måtte vente på stranda. Far visste nok kva eg tenkte. Det gjorde han nok. Eg var einaste sonen hans. Far til landsgutane hadde to søner. Far vifta til meg med handa og sa: "Vi ror utpå litt, ser du – ver du her, eller gå heim om du heller vil, vi kjem etter med fisken."

Eg gav meg til der eg var og tykte at vatnet rakk mykje lenger ut enn det eigenleg gjorde.

Då dei alt var blitt små og gleid bak ein slik kant så dei var vanskelege å sjå mellom trea, og for at eg ikkje skulle tykkje synd på meg sjølv, sette eg i å rope: "Far, har de fått fisk?" og "Far, kor mykje fisk har de fått?" og "Far, nappar fisken godt i dag?" Far høyrde det godt, for alt høyrdest godt. Vatnet ber lyden langt. Han svara: "Ikkje rop slik, for då må eg svare og fisken blir skremd."

Men rop no det du er god for.

(Omsett av Turid Farbregd)

Nali - skjemt

- Mulle meeldib rohkem viiul kui klaver.
- Mulle samuti, olen nimelt tööl kolimisfirmas.
- Eg likar betre fiolin enn piano.
- Eg også, eg arbeider nemleg i eit flyttebyrå.

Adresser og telefonnummer

Når ein ringjer til Estland frå Noreg, skal ein først tasta 00-372. Så legg ein til innanlandsk estisk retningsnummer (2 eller 6 for Tallinn, 7 for Tartu osv.). Til slutt abonnentnummer. Tallinn kan vera litt forvirrande på grunn av overgangen til digitalnummer og samtidig frå seks- til sjuisifra nummer. Dessutan nemner folk same typen nummer på ulike måtar, f.eks.: 123-456 eller 2-123-456.

Pass på når du kjem til Estland å kjøpa eit kort til telefonautomaten – om du har tenkt å ta telefonisk kontakt. Du får slike kort i alle kioskar og i ulike prisklassar frå EEK 30 og oppover.

Når ein ringjer frå Estland til Noreg, skal ein først tasta 8 og venta på summetone. Deretter tastar ein 00-47 og det norske abonnentnummeret på åtte siffer.

Når ein ringjer rikstelefon innanfor Estland, skal ein likeins først tasta 8, venta på summetone og deretter tasta innanlandsk retningsnummer, Tallinn 2(2) eller 2(6), Tartu 27, Pärnu 244, Viljandi 243, Saaremaa 245, Haapsalu 247 osv.

I norske adresser er rekkjefølgja personnamn, gate, by, land. Sovjetisk (og tysk) vis var land, by, gate, person. Mange estarar blandar desse måtane slik at det for oss ser nokså kaotisk ut og vi er usikre på kva som er kva. Det er den nordiske måten som vinn fram i Estland etter kvart.

Estlandsnytt tek ikkje ansvar for eventuelle feil i lista. Redaksjonen ber lesarane hjelpe til med ajourføring og

komplettering og vil vurdere kva tid eller kor ofte lista skal koma på trykk. M.a. samarbeider Estland med det svenske postverket om utarbeiding av eit nytt system for postnummer slik at dei blir femsifra mot firesifra no for tida. Det må vi informera om straks vi veit noko meir. (TF)

Adresser i Estland:

Kgl. Norsk Ambassade (Norra saatkond), Pärnu mnt. 8, tlf. 6-31 30 03. Ambassadør frå november 1996: Kai Lie.

Nordisk ministerråds informasjonskontor (Põhjamaade ministrite nõukogu infobüroo), Pikk 11, EE 001 Tallinn, tlf. 6-406 626, faks 6-406 622.

Nordisk ministerråds informasjonskontor (Põhjamaade ministrite nõukogu infobüroo), Raekoja plats 8, EE 2400 Tartu, tlf. 7-433 944.

Eesti instituut, Suur-Karja 14, Postkast 3469, EE 0001 Tallinn, tlf. 6-314 355, faks 6-314 356.

Eesti-Norra Selts (Estisk-norsk foreining), leiar Eha Vain. Adresse og telefonnummer: sjå Nordisk ministerråds informasjonskontor i Tallinn.

Tartu norra selts (Den norske foreininga i Tartu), lagsleiar Gennadi Jagomägi, Väike Kaar 40 – 1, EE 2400 Tartu, tlf. priv. 428 675, ktr. 435 247.

Retur av bladet til
Harald Ryeng, 2162 Brårud.

Adresser i Noreg:

Estlands ambassade, Oscarsgate 26 B,
0244 Oslo, tlf. 22 59 98 02.

Chargé d'affaires Enno Turmen.

Estlandsnytt. Allment tidsskrift for
Estlands-interesserte. Redaktør og
adresse: Harald Ryeng, 2162
Brårud, tlf. 63 90 93 37.
Faks: 63 90 92 73.

Norsk-estisk forening (Norra-estis-
ühing). Leiar og adresse: Svein
Hagelund, Dalsåsen 102, 1285
Oslo, tlf. og faks 22 75 14 26.

Eesti Selts Norras (Det estiske selskap
i Norge). Leiar og adresse: Tiit
Anderson, Ingierkollveien 45,
1410 Kolbotn, tlf. 66 80 87 40.

Estlandsforeningen i Rogaland,
Postboks 581, 4001 Stavanger.
Leiar: Harald Hamre,
Bjaalandsgata 2 F, 4016
Stavanger, tlf. ktr. 51 52 60 35,
priv. 51 58 80 69.

Foreningen Norge-Baltikum (NoBa).
Leiar og adresse: Herman Qvam,
Boks 5065, 1432 Ås,
tlf. priv. 64 94 14 20,
arb. 64 94 88 35,
faks 64 94 88 10.

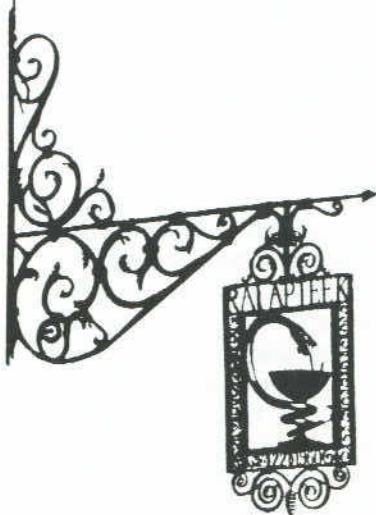
NORSK-ESTISK FORENING:

Leder Svein Hagelund, Dalsåsen
102, 1285 Oslo Tel./ fax 22 75 04 02.

Alle henvendelser om foreningssaker
rettes til lederen.

Henvendelser angående medlemsskap
(innmelding, adresseforandring,
utmelding) rettes til

Harald Ryeng, 2162 Brårud.

I bladet finnes tre vignetter som er smijernsarbeider på kjente bygninger i Tallinn. Vet du hvilke bygninger det er og hva figurene beskriver, send svaret til redaksjonen merket "Vignetter Tallinn". Vi trekker ut en premie fra de riktige svarene.